

Laehrs lille Studie findes i *Festskriftet til Albert Brackmann* (1931). Ligeledes fra Brevbøger har Walter Holtzmann hentet de Akter vedrørende Forholdet mellem Evesham og Odense Klostre, som han har offentliggjort i *Schriften des Vereins für Schleswig-Holsteinische Kirchengeschichte* 2. R. 9. Bd. (1930). I Tilknytning til Paul Kehrs store Foretagender søger han Pavebreve i engelske Arkiver og Biblioteker og har gennemgaaet talrige Chartularier fra Kirker og Klostre og deriblandt Brevbøgerne fra Evesham, Ms. Cotton. Vespasian B XXIV og Ms. Harley 3763. Helt ukendte for os er disse Manuscripter ikke, men Holtzmann har studeret dem med større Kyndighed og gengiver Texterne nøjagtigere, end før er sket. Fem Breve trykker han af. I. Biskop Riculf af Odenses Brev om Forholdet mellem Moder- og Datterkloster (Regesta 1. Ser. n. 181). II. Fragment af et Brev fra Riculf til Abbed Reginald og Munkene i Evesham (ukendt). III. Kong Valdemars Brev af 1174 (Reg. 1. Ser. n. 274). IV. Kong Valdemars Opfordring til at sende engelske Munke til Danmark (jfr. Ellen Jørgensen: Fremmed Indflydelse paa den danske Kirke 28). V. Alexander III.s Stadfæstelse af Forholdet mellem Evesham og Odense (utrykt, men jfr. Jaffé-Löwenfeld n. 13172). E. J.

Olaf Carlsen: *Realistiske Strømninger i den højere Skoles Undervisning. II. Filantropinisterne* (Kbh. 1931) er en Fortsættelse af Forfatterens i 1930 udsendte Redegørelse for de realistiske Strømningers Forløb fra Ramus til Basedow. Indledningen bebuder en Fortsættelse, der skal indeholde en samlet Vurdering af Filantropinismens Væsen og Betydning og en Undersøgelse af dens Forhold til Kantianismen og Nyhumanismen.

Forfatteren har ud af den store Skare Skolefolk og Skribenter, som kunde komme ind under Betegnelsen Filantropinisterne, udvalgt fem, der dels har haft en betydningsfuld Tilknytning til Basedow og Filantropinet i Dessau, dels har spillet en særlig Rolle ved at øve Indflydelse på de realistiske Strømningers Styrke og Retning inden for den højere Undervisning: Wolke, Campe, Trapp og Salzmänn. Hertil har Forfatteren, sikkert med god Grund, føjet den filantropinistiske Pædagogiks enfant terrible Bahrtdt, der ganske vist ikke har været knyttet til Arbejdet i Dessau, men hvis vel udrustede og livligt fungerende Hjerne på flere Områder har formået at uddrage Konsekvenser og forme Udtryk, som er uundværlige i en Redegørelse af den foreliggende Art.

Af de fire førstnævnte er Wolke den, hvis Virksomhed er stærkest sammenknyttet med Basedows, så sammenknyttet i Virkelig-

heden, at det har kunnet være Tvivl underkastet, hvor den enes Ideer og Initiativ horte op og den andens begyndte. Han er den, der først af Basedows ofte ret uklare Ideer har skabt en brugelig Skolepraksis, og det skyldes ham, at Filantropinet i Dessau overhovedet bestod så længe som det gjorde. At se og høre ham undervise var for det attende Aarhundredes Mennesker en Aabenbaring af noget helt nyt, som de længtes efter, men som ingen forud havde været i Stand at bringe ind i Skolestuen.

Campe og Trapp var begge en Tid knyttet til Filantropinet i Dessau, men det er ikke som Lærere dér, de i særlig Grad har vundet sig et Navn, men som de filantropinistiske Ideers Penneførere og teoretiske Bygmestre. Og endelig er der Salzmann, den ædle og elskelige Børneven, på en vis Måde Repræsentanten for det, der er det attende Aarhundredes pædagogiske Gennembruds inderste Nerve: den store Sindelagsændring over for Barnet.

Gennem Forfatterens grundige og velskrevne Redegørelse stifter vi Bekendtskab med disse fem Mænd, får på anskuelig og rammende Måde deres Betydning og Særpræg understreget og står således rustet til at modtage den Fortsættelse, som Indledningen lover. Det er et i høj Grad fortjenstfuldt Arbejde, der her foreligger; vi har på dansk alt for få Udredninger af denne Art og med denne Lødighed.

H. P. Langkilde.

Under Titlen *Memorias de los acontecimientos en el Ejército de Dinamarca desde los primeros rumores de la Abdicación de la Corona de España y Congreso de Bayona, hasta la salida de las tropas Españolas del Reyno por Ambrosio de la Quadra* har Ignacio Bauer, corresponderende Medlem af Academia de la Historia i Madrid, 1932 udgivet et lille Skrift (Compañía Ibero-Americana de Publicaciones, Madrid-Barcelona-Buenos Aires, 91 Sider), som indeholder den i December 1808 af en Deltager i Expeditionen til Danmark affattede Beretning om denne, som Titlen lyder, »fra de første Rygter om den spanske Konges Abdication og Congressen i Bayonne indtil de spanske Troppers Udgang af Riget« [d. e. Danmark]. Beretningen har ikke for været trykt, men er benyttet af forskellige spanske Forskere, især Arteché. En kort Indledning gør Rede for, hvordan der har været taget fejl af Manuscriptet til denne Beretning og det til en anden om samme Emne af la Quadra. Haandskriftet (i Kvart, 62 Sider) omtales i Katalog over Krigsarkivet i Madrid (1900), men hvor det opbevares, meddeler Udgiveren mærkelig nok ikke. Sandsynligvis findes det i hans eget »Arkiv«, som nævnes flere Gange i en tilføjet Liste over hans